

Turbuly Lilla

Szent Márton a zárt osztályon

Az RS9 Színház *A Tizenegyes kórterem* című előadásáról

Gyanítom, hogy Tóth Tamás drámája arra a pályázatra születhetett, amelyet a Weöres Sándor Színház hirdetett meg a Szombathelyen született Szent Márton 2016-os emlékéve alkalmából. Ha nem így van, az emlékév akkor is alkalmat adhatott, hogy a 316-ban született, a magas tisztség elől libaólba bújój, de a libák gágogása által elérult tours-i püspök legendája, pacifizmusa és jótéteményei egy mába helyezett Szent Márton-történet megírására inspirálják a szerzőt.

A történet egy elmeegógyintézetben játszódik. A címadó kórteremnek három lakója van: egy híres apja árnyékán túllépni nem tudó zongoraművész, egy állásából kirúgott tévés műsorvezető és a magát Szent Mártonnak képzelő Lucienne (Jászberényi Gábor), aki szelídebb hajlamai ellenére, szülői nyomásra állt katonának, de egy nap meztelenül, fegyver nélkül indul gyakorlatozni. (Ez a motívum is a Szent Márton-legenda része.) Ha elmeegógyintézet, rögtön a *Száll a kakukk fészkére* filmes vagy színházi adaptációi jutnak az ember eszébe. Itt azonban szó sincs terrorizált betegekről, uralkodni vágyó főnővérrel, a kórház orvosai és ápolói maguk is esendő, saját életükkel küzdő emberek, akik megértéssel, jóindulattal fordulnak a betegek felé.

A drámához azonban konfliktus kell, itt a szereplők elbeszéléseiben megjelenő külvilág mellett ezt a konfliktusforrást Lucienne édesanyja jelenti, Madame Degollier (Málnai Zsuzsanna), aki nem egyszerű hozzátartozóként van jelen, hiszen a klinikát jelentős összegekkel támogatja, cserébe működésébe is beleszólna. A darab kerettörténete szerint neki beszéli el a kórház igazgatója (Pelsőczy László), hogy mi történt az intézetben a Lucienne szökését megelőző hetekben. Kemény, hajlíthatatlan asszony, aki életrevaló, erős fiút akart, és nem képes elfogadni, hogy a fia

nem olyan, amilyennek elképzelte. Gyengébb, esendőbb, szelídebb. Bár az előadás végére megtörténik az elmozdulás, ez az anyafigura lehetne egy kicsit árnyaltabb, kevésbé fekete-fehér. (Málnai Zsuzsanna a szövegnek megfelelően formálja meg a kíméletlenségig erős anyát.)

Az RS9 Színház pincetere a maga zártságával kifejezetten illik az előadáshoz, és a tér tagolását is jól oldották meg. A közönség a pince egyik hosszanti oldalán foglal helyet, a másik oldalt pedig három részre osztották: az orvosi szoba az egyik, a körterem a másik, a kettő között pedig az udvart jelzi néhány falépcső. Ez a szabadság kis szigete, itt zajlanak az intimebb, személyesebb beszélgetések, és itt szónokol Lucienne-Márton a többieknek. Az intézet zártságát jelképes, térdig érő kerítésekkel jelzik. A jelmezek egyszerűek, mindennapiak. A betegek pizzamát, szabadidőruhát, az orvosok köpenyt viselnek, így jelzés értékű, amikor Solomon doktor az előadás végén leveti a köpenyét, kilép az orvosszerepből és elhagyja az intézményt. Lucienne anyjának jellemét és társadalmi helyzetét is jelzi a többiek öltözetétől elütő eleganciája.

Csáki Rita rendezése jó érzékkel és ritmusban, aprólékos gonddal bontja ki a drámát. Ahogy haladunk előre, nézőként egyre otthonosabb közegnek érződik az intézet, szemben a külvilággal, ahol a szereplők nem találták a helyüket. Itt egyértelműek a szabályok, lehet álmodozni egy újra felépítendő életről, anélkül, hogy azonnal szembesülni kellene a korlátokkal. Van kedv és idő meghallgatni és meghallani Lucienne-Márton prédikációit, és ebben az itt bent önmagára vállalt szerepben ő is magára talál. Jászberényi Gábor szelíd, átszellemült, de önmagában és hitében biztos Mártont formál, jól elválasztva ezt a második ént a bizonytalan, sebzett lelkű Lucienne-től. Olyan közel van a nézőkhöz, hogy mimikája, könnyei is hatnak, nem beszélve a tekintetéről.

Kathy Zsolt César szerepében – nevéhez illően – hangerőben és szövegmenyiségben is uralja a körtermet. Túl sokat beszél, túl sokat mozog, egy két lábon járó dumagép a médiavilágból. Morcos, mérges kiskakas, de minden felületessége és nárcizmusa ellenére sem rosszindulatú vagy ellenszenves szereplő. Megnyilvánulásai adják az előadás humorának jelentős részét. A színész sok energiával és ötlettel jeleníti meg a karaktert. Makray Gábor elvetélt zongoraművésze, Mathieu éppen az ellentéte: csendes, bizonytalan, önmarcangoló ember. Egy szerepe szerint harsány karakter mellett nem könnyű úgy játszani, hogy ő is látható legyen, de sikerül, köszönhetően azoknak a jeleneteknek is, amelyekben a Zernovác Erzsébet alakította fiatal doktornővel vannak finom, érzékeny kettőseik. Kassai László is szépen felépíti a saját bánatába belekeseredett, mégis emberséges Solomon doktort. Pelsőczy László a főorvos szerepében józan, realista, a klinika érdekeit szem előtt tartó karaktert játszik. Tóth Zoltán az ápoló, Basil szerepében a betegek és az orvosok világa között áll, két lábbal a földön, a saját érdekeit tartja szem előtt, de ha kell, azokon túl is tud lépni. A színész magától értetődő természetességgel játssza a karaktert.

Mit tudunk ma kezdeni a hittel? És mit kezdenénk egy szenttel, ha megjelenne közöttünk? Elviselnénk, hallgatnánk rá vagy karanténba zárnánk? Eltűri-e a társadalom, ha valaki nem felel meg az elvárásainak? És mi eltűrnék-e, ha a hozzánk közel álló emberek nem olyanok, amilyenek látni szeretnénk őket? Az előadásnak nem dolga, hogy az általa felvetett kérdésekre válaszoljon, nekünk annál inkább, hogy kérdéssel felvetéseink elgondolkodjunk. Nem is kapunk kész receptet, de az előadás azért felajánl továbbgondolási lehetőségeket, igaz, ezek sem egyetlen, határozott irányba mutatnak. A végén ugyanis kiderül, Lucienne mégsem mert kiszökni a külvilágba, nem hagyta el a számára biztonságos tereppé vált intézetet, ahol elfogadták Lucienne-nek és Mártonnak egyaránt. A bent és a kint világa elválk, azok a belső mechanizmusok, amelyek bent élhetőbbé tették az életüket, kint nem működnek. Erre utal César csalódása is, akit felesége villámlátogatása tör meg. A másik oldalon Lucienne anyja mintha belenyugodna, hogy a fia nem olyan, amilyenek szeretné. Kapcsolatuk jelképes újrarendezésévé összevarrja a fia gyerekkorában eltépett macit, Lucienne pedig elfogadja a gesztust. A zárlatot lehet, hogy van, aki túl érzelmesnek találja, nekem érzelmes, de szép.

Május végén úgy tűnt, az alkotók utoljára játszották az előadást, de a Nemzeti Kulturális Alapnál pályáztak a továbbjátzásra, és nyertek, ezért lesz még alkalom megnézni a 2017/2018-as évadban is az RS9 Színházban. Érdemes a figyelemre.